

LIVING LAB LINDENHOLT

De natuurlijke broedplaats voor de wijk

Eindpublicatie

September 2024

COLOFON

Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk

Dit project is gefinancierd door ZonMw, projectnummer 5310013181.

Wageningen University & Research

Mellany van Bommel, Lenneke Vaandrager, Jan Hassink, Marthe Derkzen

De Broederij & Stichting Vlier

Jorine de Bruin, Janneke Wijdeveld, Gidy van Gaans en alle vrijwilligers van de Tuinbrigade

Gemeente Nijmegen

Koen Seuren

Portaal

Wietske Verweijen, Freke Winkelman

Woonwaarts

Paul Geurts

Talis

Norma Goossens

Bindkracht10

Jeanine Vermeulen

Buurtteams Volwassenen Lindenholt

Eva Broeren

Driestroom

Rosien Hamaker

Stichting Steenbreek

Robin Kop

Meer weten?

Bezoek de projectpagina van Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk
<https://www.wur.nl/nl/project/living-lab-lindenholt-1.htm>

Tekst

Wageningen University & Research

Foto's

De Broederij

Illustraties

Korneel Jeuken

Met dank aan alle projectpartners, vrijwilligers van de Tuinbrigade en betrokken bewoners.

INHOUD

Voorwoord.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Aanpak.....	6
3. Impressie	8
4. Model voor duurzame samenwerking	10
4.1 Voedingsbodern.....	11
4.2 Werkzame elementen.....	15
4.3 Impact.....	20
5. Belangrijke lessen en aanbevelingen	23
Referenties	24
Bijlage 1	25

VOORWOORD

Met plezier en trots kijk ik terug op het door ZonMw gefinancierde project Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk. Binnen dit project mocht ik onderzoek doen naar de Tuinbrigade, een samenwerkingsverband dat wordt geleid vanuit de sociale wijkonderneming de Broederij in Nijmegen. Samen met de gemeente Nijmegen, woningbouwcorporaties, welzijn en zorg zetten zij zich samen met een mooie groep vrijwilligers in om tuinen van buurtbewoners op te knappen. Daarin zorgen ze samen niet alleen voor de tuin maar ook voor elkaar en voor de wijk.

In de slechts negen maanden dat dit project duurde heb ik gehoord, gezien en ervaren met welke positieve energie de verschillende partners zich inzetten voor de Tuinbrigade. Ik heb met de partners gesproken over hoe zij de samenwerking ervaren, over welke kansen en uitdagingen het biedt en over wat de opbrengsten zijn van de Tuinbrigade. Het blijkt onder andere dat de kracht ligt in het goed kennen van elkaar en samen de stap durven nemen om dingen gewoon te gaan doen en proberen, en daar dan weer samen van te leren en op voort te bouwen. Daarnaast ben ik twee middagen mee geweest met de vrijwilligersgroep van de Tuinbrigade. Ik vond het erg waardevol om te horen en zelf ook mee te maken hoe een ogenschijnlijk kleine actie van de tuin opknappen zoveel moois teweeg kan brengen voor de bewoner én de vrijwilliger. Het sociale contact dat je hebt doet goed, bewoners voelen zich gesteund en de vrijwilligers voelen dat ze van betekenis kunnen zijn.

Dank aan alle samenwerkingspartners, vrijwilligers, bewoners en andere betrokkenen die hebben bijgedragen aan dit project. Jullie inzet, gastvrijheid en openheid heeft het mogelijk gemaakt dat we allemaal veel hebben kunnen leren van elkaar. De Tuinbrigade is een inspiratie voor andere initiatieven!

Deze eindpublicatie deelt de lessen uit Living Lab Lindenholt. Daarmee hoopt het de zichtbaarheid van het huidige samenwerkingsverband te vergroten en een inspiratie te bieden aan andere gemeenten, maatschappelijke partners en initiatieven binnen het sociaal en fysiek domein om samen te bouwen aan een gezonde leefomgeving in de wijk.

Veel leesplezier!

Mellany van Bommel – onderzoeker bij Wageningen University & Research

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond

In Nederland bevindt een grote groep mensen zich in een kwetsbare positie door een opeenstapeling van samenhangende problemen, zoals armoede, werkloosheid en diverse gezondheidsproblematiek. De leefomgeving in wijken speelt een belangrijke rol bij deze problemen. We zien bijvoorbeeld dat wijken waar meer mensen in een kwetsbare positie leven vaak minder aantrekkelijk zijn op het gebied van (openbaar) groen. Dit heeft zijn weerslag op de gezondheid van mensen.

Steeds meer wordt onderkend dat sociale wijkondernemingen belangrijk zijn voor het versterken van een sociale en groene leefomgeving. Bijzonder is dat ze geworteld zijn in de wijk, laagdrempelig zijn, integraal werken en zo aansluiten bij de behoeften van (kwetsbare) inwoners. Daardoor bereiken en betrekken sociale wijkondernemingen inwoners die door reguliere instellingen en gemeenten vaak moeilijk te bereiken zijn en creëren ze een gemeenschap waarin wijkbewoners actief een bijdrage leveren.

Een mooi voorbeeld van zo'n sociale wijkonderneming is de Broederij in Nijmegen. De Broederij is een creatieve broedplaats en levendige ontmoetingsplek midden in de woonwijk Lindenholt. Creativiteit, spel en natuurbeleving staan er centraal en waarden als gelijkwaardigheid, wederkerigheid en relatieopbouw spelen er een belangrijke rol. Zo zorgen mensen er samen voor dat ze zich verbonden met elkaar voelen.

1.2 De Tuinbrigade

In 2021 is er in Lindenholt een integrale samenwerking ontstaan tussen de Broederij, woningbouwcorporaties, de gemeente Nijmegen, het welzijnswerk en de zorgsector, onder het project de Tuinbrigade. De Tuinbrigade is begonnen als een pilot en na positieve ervaringen heeft het zich ontwikkeld tot een breder gedragen project. Vanuit de Broederij trekt een groep vrijwilligers twee dagen in de week samen met een coördinator de wijk in om het buurtgroen en verwaarloosde tuinen van medebewoners aan te pakken. Het doel hiervan is om gezamenlijk zowel op groen als sociaal gebied bij te dragen aan een leefbare wijk.

De meeste mensen verwaarlozen hun tuin niet met opzet, daar zit een verhaal achter. De wijkregisseurs van de woningbouwcorporaties signaleren een tuin, zoeken contact met de bewoner en wanneer deze instemt komen de vrijwilligers van de Tuinbrigade langs om te helpen met de tuin en tegelijkertijd sociaal contact aan te gaan. Er is aandacht voor de tuin én voor het verhaal.

1.3 Onderzoeksproject

De Tuinbrigade is een samenwerking waar anderen van kunnen leren. Daarom zijn de lessen zichtbaar gemaakt in het onderzoeksproject Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk. Dit door ZonMw gefinancierde project is uitgevoerd door Wageningen University & Research in samenwerking met de Broederij, woningbouwcorporaties Portaal, Woonwaarts en Talis, gemeente Nijmegen, welzijnsorganisatie Bindkracht10, Buurtteam Volwassenen Lindenholt, Stichting Steenbreek en zorgorganisatie Driestroom.

Van april 2023 tot januari 2024 is er middels een lerend living lab inzicht verkregen in (1) de werkzame elementen in de samenwerking, (2) de rolverdeling tussen formele en informele partners, (3) de opbrengsten en (4) de kansen van de samenwerking en (5) hoe op een duurzame manier kan worden samengewerkt. Zo is een model voor duurzame samenwerking en trainingsmateriaal ontwikkeld om de geleerde lessen overdraagbaar te maken voor andere wijken en partijen.

Voor u ligt de eindpublicatie van het onderzoeksproject. Deze dient om het huidige samenwerkingsverband van de Tuinbrigade meer ruchtbaarheid te geven en maatschappelijke partners binnen het sociaal en fysiek domein te inspireren en handvatten te geven om te kunnen leren van het Tuinbrigade project en de werkwijze.

2. AANPAK

2.1 Living Lab

Middels een lerend living lab is er in dit onderzoeksproject inzicht verkregen in de samenwerking binnen de Tuinbrigade. Een lerend living lab houdt in dat alle betrokken partners actief betrokken zijn, reflecteren en verder werken aan de ontwikkeling van de samenwerking en waar er ruimte is om te experimenteren en van elkaar te leren. Het gaat om een context midden in de praktijk, in het geval van dit project is dat de Nijmeegse wijk Lindenholt.

2.2 Activiteiten

Tussen april 2023 en januari 2024 hebben er verschillende activiteiten plaatsgevonden binnen Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk.

- Er zijn interviews gehouden met alle direct betrokken projectpartners van de Tuinbrigade. In totaal zijn er tien interviews gehouden.
- Een van de onderzoekers van Wageningen University & Research heeft twee middagen meegelopen met de groep vrijwilligers van de Tuinbrigade.
- Er zijn drie interactieve leernetwerkbijeenkomsten georganiseerd, met de betrokken projectpartners en een bredere groep geïnteresseerden. De insteek daarbij was: samen leren, inzichten delen en met elkaar uitwisselen.
- Er is deelgenomen in drie leernetwerkbijeenkomsten van ZonMw i.s.m. het RIVM, wat betreft het overkoepelende programma van living labs voor een gezonde leefomgeving. Living Lab Lindenholt was een van de drie living labs binnen dit programma. Tijdens de leernetwerkbijeenkomsten hebben de drie living labs onderling inzichten uitgewisseld.
- Op basis van de geleerde lessen en inzichten van het project zijn een model voor duurzame samenwerking en trainingsmateriaal ontwikkeld.

2.2.1 Interviews

Tussen 15 juni 2023 en 28 augustus 2023 zijn er tien interviews gehouden met de direct betrokken projectpartners van de Tuinbrigade. In de interviews zijn vragen gesteld over ieders motivatie en rol bij de Tuinbrigade, perceptie van de opbrengsten van de Tuinbrigade, ervaringen met de samenwerking, visie op de meerwaarde, kansen en lessen van de Tuinbrigade en beeld op de overdraagbaarheid en toekomst van de samenwerking. De interviewvragen zijn opgesteld door het team van onderzoekers op basis van de projectdoelen en theorie rondom 'Collective Action' (Root Cause, 2023; Rycroft-Malone et al., 2015). 'Collective Action' gaat ervan uit dat mensen en organisaties samen komen en samenwerken om een gemeenschappelijk doel na te streven. De interviews zijn vervolgens geanalyseerd door thema's en sub-thema's te identificeren, die de basis vormen van het model voor duurzame samenwerking. Zie Bijlage 1 voor meer details over de uitvoering en analyse van de interviews, plus de interviewgide.

2.2.2 Meeloopmiddagen met de groep vrijwilligers van de Tuinbrigade

Een van de onderzoekers heeft twee middagen met de vrijwilligersgroep van de Tuinbrigade meegelopen om een beter beeld te krijgen van wat de groep doet en betekent voor de buurt en voor elkaar. Op dinsdagmiddag 20 juni 2023 en vrijdagmiddag 23 juni is de onderzoeker mee op pad geweest in de tuinen. Daarbij heeft zij observaties gedaan tijdens het meewerken in de tuin en gesprekken gevoerd met de coördinator van de Tuinbrigade, de vrijwilligers en enkele bewoners. Aan het einde van de middagen zijn alle aantekeningen van de observaties en indrukken opgeschreven. Deze inzichten zijn meegenomen in de ontwikkeling van het model voor duurzame samenwerking en verder meegenomen in de leernetwerkbijeenkomsten.

2.2.3 Leernetwerkbijeenkomsten

Gedurende de negen maanden van het project waren er drie leernetwerkbijeenkomsten waarin we met de betrokken projectpartners en een bredere groep geïnteresseerden verdere inzichten hebben opgedaan, uitgewisseld en verdieping hebben gezocht. In juni 2023, september 2023 en december 2023 kwamen we bij elkaar op de zolder van de Broederij. Daarin hebben we samen geleerd over de samenwerking, de ontwikkeling daarvan over de tijd, de onderlinge relaties tussen partners, de verhalen vanuit de wijk en de kansen en uitdagingen voor de toekomst. Het uiteindelijke model voor duurzame samenwerking dat is ontwikkeld binnen dit project, is tijdens de leernetwerkbijeenkomsten getoetst en gezamenlijk vormgegeven.

Ook bij de leernetwerkbijeenkomsten georganiseerd door ZonMw i.s.m. het RIVM stond samen leren centraal. De drie projecten binnen het overkoepelende programma van living labs voor een gezonde leefomgeving zijn in april 2023, oktober 2023 en december 2023 samengekomen om geleerde lessen en inzichten te delen.

2.3 Eindproducten

Living Lab Lindenholt heeft een aantal eindproducten opgeleverd waarin de geleerde lessen en inzichten zijn opgenomen.

- Het model voor duurzame samenwerking (zie Figuur 1, blz. 11).
- Trainingsmateriaal voor andere sociale wijkondernemingen en maatschappelijke partners om de geleerde lessen over samenwerking en ieders rol daarin uit te dragen en te laten ervaren. Het trainingsmateriaal is ontwikkeld door Jorine de Bruin en Janneke Wijdeveld van de Broederij/Vlier.
- Boekje van de Tuinbrigade: verhalen over tuinen en mensen
- Verslagen van de drie leernetwerkbijeenkomsten.
- Een factsheet met een overzicht van het Living Lab Lindenholt project.
- Deze eindpublicatie.
- Een video die is gemaakt door ZonMw over het Living Lab Lindenholt project.

Alle eindproducten zijn openbaar toegankelijk via <https://www.wur.nl/nl/project/living-lab-lindenholt-1.htm>.

3. IMPRESSIE

Door het werk van de Tuinbrigade ondergaan tuinen in meestal twee dagdelen een gehele metamorfose. Dit hoofdstuk geeft een impressie van het mooie werk dat de groep vrijwilligers in de wijk verricht en de prachtige verhalen van bewoners die dankbaar zijn dat zij worden geholpen met het opknappen van hun tuin.

Hieronder is een metamorfose te zien van een van de eerste tuinen die de Tuinbrigade heeft aangepakt. In deze tuin lag 900 kg puin dat moest worden geruimd. Onder het puin waren bramenstruiken en een moestuintje te zien. De bewoner heeft een passie voor tuinieren, maar door de steeds maar verdere opstapeling van puin en problemen met zijn gezondheid zag hij moeilijk in waar en hoe te beginnen. Met hulp van de Tuinbrigade heeft hij lucht gekregen en kan hij weer vooruit. Inmiddels weet de bewoner de Tuinbrigade te vinden en denkt en doet hij mee in het vergroenen en ontwikkelen van zijn tuin.

Bewoner aan het woord

“Ik ben zo ontzettend blij met die groep van de Tuinbrigade. Mijn benen doen het niet zo goed meer dus werken in de tuin valt me te zwaar en lukt me gewoon niet meer. Dat zij helpen om de tuin weer op orde te maken is natuurlijk echt geweldig! Ik kan ze alleen maar heel erg bedanken. Het betekent heel veel voor mij.”

Vrijwilliger aan het woord

“Sinds de tijd dat ik betrokken ben bij de Tuinbrigade heb ik zo veel verschillende tuinen gezien. Soms schrik je wel van hoe het erbij staat, maar ik ben van het lekker bezig gaan en dan zie je ook hoeveel je samen kunt doen in een middag of ochtend. En hoe erg mensen dat waarderen. Dat je veel verschillende mensen tegenkomt en het contact met hen, dat maakt het wel heel mooi.”

De Tuinbrigade gaat met van alles aan de slag om tuinen aan te pakken: onkruid wieden, struiken snoeien, gras maaien, de tuin aanvegen én waar mogelijk VERGROENEN! Dat gaat altijd in goed overleg met de bewoner. De planten voor vergroening komen meestal uit de pleeggrond rondom de Broederij. Dat is een stuk grond waar planten tijdelijk kunnen staan, als tussenstation om aan te sterken voordat ze vervolgens weer terechtkomen ergens in een tuin van een bewoner in Lindenholt. De planten komen via verschillende wegen in de pleeggrond. Bijvoorbeeld van de woningbouwcorporatie als zij planten uit de grond halen bij woningen die gesloopt of verbouwd worden. Of van bewoners die planten uit hun tuin verwijderen zonder dat ze een nieuwe bestemming hebben. Weggooien is zonde, de pleeggrond biedt redding. De Tuinbrigade gebruikt ze vervolgens weer om ze een mooi plekje in de wijk te geven.

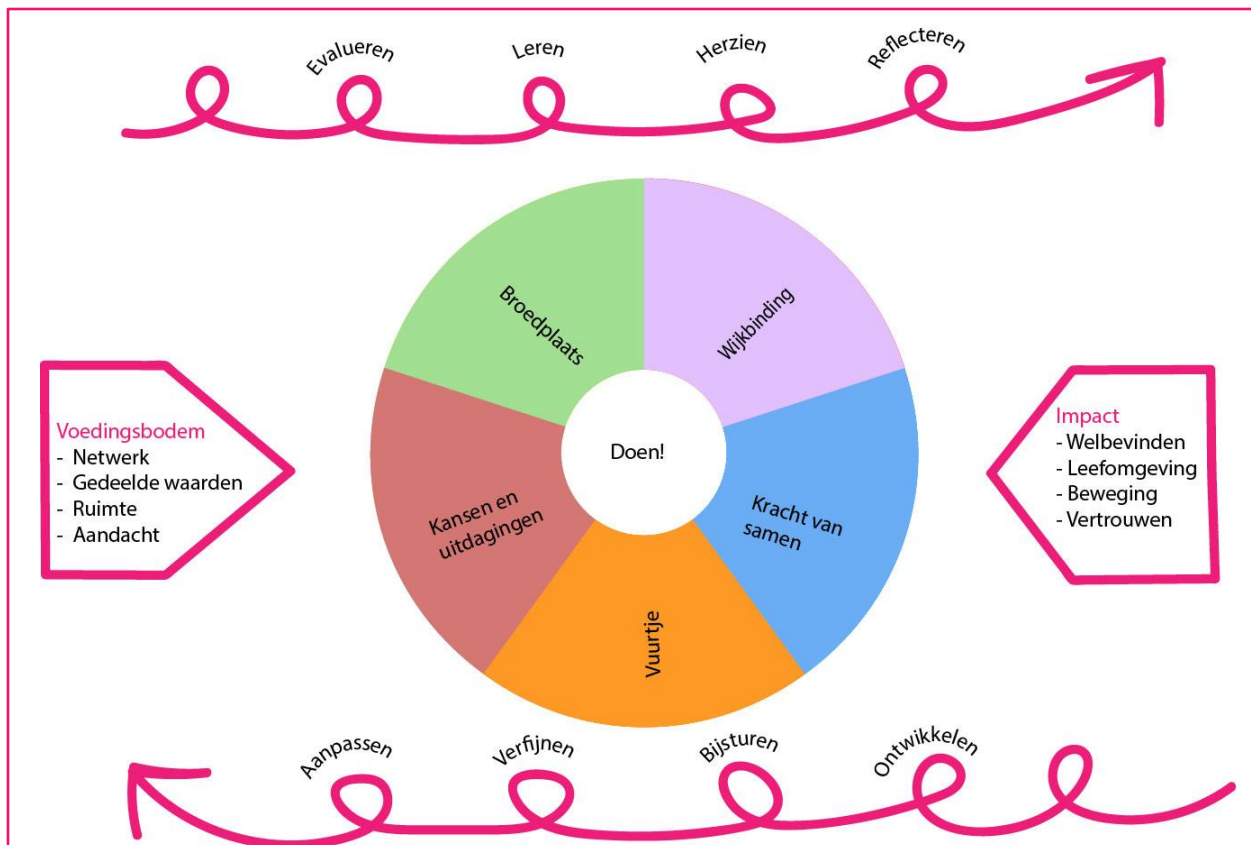
Hoofd, hart en handen is wat het Tuinbrigade project typeert. Het goede doen voor de mensen en voor de wijk is wat de vrijwilligers en ook de partners van de betrokken organisaties drijft om zich samen in te zetten. Lees verder om te leren over de bouwstenen van deze samenwerking.

4. MODEL VOOR DUURZAME SAMENWERKING

Op basis van de verkregen inzichten uit de interviews, de gesprekken met vrijwilligers en de interactieve bijeenkomsten is er een model voor duurzame samenwerking ontwikkeld, zie Figuur 1. De gehele figuur representeert de werking van een integraal samenwerkingsverband, zoals dat van de Tuinbrigade. De voedingsbodem staat voor de context die bestond in de wijk waarin de Tuinbrigade als project kon ontstaan en bouwen. Het wiel bestaat uit de werkzame elementen van de samenwerking die maken dat dit project werkt, waarbij 'doen' een centrale rol speelt. Impact staat voor de uitwerking die de Tuinbrigade heeft. Het is een dynamisch model waarin de verschillende aspecten voort- en terugvloeien in elkaar en waarin de samenwerking voortdurend in beweging is door o.a. te leren, reflecteren, bij te sturen en te ontwikkelen.

Op de volgende pagina's wordt dit model nader toegelicht.

Figuur 1. Model voor duurzame samenwerking

4.1 VOEDINGSBODEM

Er bleek een bepaalde voedingsbodem te bestaan waarop het Tuinbrigade project kon ontstaan en verder kon bouwen. Een voedingsbodem die de mogelijkheid bood tot het aangaan van een betekenisvolle samenwerking in en voor de wijk. Er zijn verschillende aspecten die gezamenlijk deze voedingsbodem hebben gevormd: (1) een hecht bestaand netwerk, (2) gedeelde waarden, (3) ruimte en (4) aandacht.

4.1.1 Netwerk

Voordat de betrokken partners bij elkaar aanhaakten binnen het samenwerkingsverband van de Tuinbrigade, bestond er al een hecht netwerk en waren er al goede onderlinge contacten in de wijk. Dit heeft geholpen in het ontstaan en verder uitbreiden van de Tuinbrigade. Verschillende organisaties wisten elkaar al makkelijk te vinden, hadden al korte lijntjes of organiseerden gezamenlijke acties.

“Je komt elkaar overal wel weer tegen. Die samenwerking is gewoon heel fijn.”

Bovendien was er een bepaald momentum waarop er een gedeeld gevoel was dat de wijk baat zou hebben bij tuinonderhoud. Een project als de Tuinbrigade waar naast een ruimtelijk doel ook heel duidelijk een sociaal doel in zat. Verschillende ideeën kwamen samen, er lag een behoefte hiervoor in de wijk en er waren bewoners die enthousiast waren om als vrijwilliger in tuinen aan de slag te gaan. Zo heeft de Tuinbrigade kunnen opbloeien.

In 2021 is de Tuinbrigade begonnen als pilot tussen sociale wijkonderneming de Broederij en woningbouwcorporatie Portaal. Ervaringen waren positief en er was veel enthousiasme. Er werd een vervolg aan gegeven waarbij de woningbouwcorporaties Woonwaarts en Talis zich ook aansloten en andere maatschappelijke partners als de gemeente en de welzijnsorganisatie werden betrokken. Voortvloeiend uit de contacten die er al waren in de wijk was het mogelijk om snel met elkaar te schakelen en een mooie samenwerking met meerdere partners op te zetten en uit te bouwen.

In de interviews en bijeenkomsten wordt meerdere malen opgemerkt dat Lindenholt als wijk voorop loopt als het gaat om samenwerking, nauw contact en een actieve houding, in vergelijking met andere Nijmeegse wijken. Dit wordt als een faciliterende factor gezien in hoe de Tuinbrigade heeft kunnen ontstaan en zich verder kan ontwikkelen.

4.1.2 Gedeelde waarden

Binnen de Tuinbrigade delen de betrokken partners een aantal waarden die belangrijk worden gevonden als onderliggend aan het project. Dit zijn waarden als wederkerigheid, mensgerichtheid (i.p.v. probleemgerichtheid) en leefbaarheid. Andere termen die benoemd werden en die hieraan linken zijn bijvoorbeeld “samen voor en door bewoners”, “wijkgericht”, “verbindingen in het collectief”, “laagdrempelig”, “eigen kracht”, “menselijke maat” en “op relatie werken”. Hieruit blijkt dat de betrokken partners samen achter een bepaalde manier van werken staan. Dit is ook een proces waarin partners onderling veel van elkaar leren.

“Wat heel fijn is, is dat ik het gevoel heb dat we dezelfde taal spreken.”

Daarnaast wordt benadrukt dat de doelen die zijn opgesteld voor de Tuinbrigade goed passen bij de doelen van de betrokken organisaties. Voor de Tuinbrigade zijn de volgende drie doelen opgesteld:

- 1) Opknappen en vergroenen van tuinen en daarmee de uitstraling van de wijk verbeteren.
- 2) Bijdragen aan de sociale verbinding in de wijk en het sociaal activeren van bewoners.
- 3) Bieden van een zinvolle tijdsbesteding voor vrijwilligers in de wijk.

De betrokken partners geven allemaal aan als doel te hebben om bij te dragen aan leefbare wijken. Voor de gemeente past het sociale doel van de Tuinbrigade goed bij hun doelstellingen om verbinding tussen bewoners te stimuleren vanuit het sociaal domein. De welzijnsorganisaties zien het inzetten van de eigen kracht van bewoners en wederkerigheid als een belangrijk raakvlak. De woningbouwcorporaties werken aan de leefbaarheid in de wijk. Zij zien de Tuinbrigade als een meerwaarde op wat zij als organisaties zelf kunnen doen, met name op sociaal gebied. Vrijwilligers van de Tuinbrigade hebben de tijd en aandacht beschikbaar voor de bewoners bij wie ze in de tuin komen en kunnen een relatie met hen opbouwen. De quote hieronder (woningbouwcorporatie) laat zien hoe de Tuinbrigade een aanvulling is op de eigen doelstellingen en manier van werken:

“Wat de Tuinbrigade doet, vult aan en past binnen de doelstellingen die wij hebben. Zij zijn ook voor leefbare wijken. Zij zijn ook voor bewoners die zich prettig voelen in de wijk. Dus daar heb je hetzelfde doel, maar zij zijn vanuit die sociale kant op een hele andere en laagdrempeligere manier met bewoners in gesprek.”

Door samen te werken kunnen de betrokken partners dus meer voor de bewoners in de wijk betekenen.

4.1.3 Ruimte

De betrokken partners voelen de ruimte binnen de eigen organisatie om mee te kunnen doen aan het samenwerkingsverband van de Tuinbrigade. Er wordt een bepaalde vrijheid en openheid gegeven door de organisaties om aan te haken en de mogelijkheden van de samenwerking verder te ontdekken. Dit wordt ervaren als een belangrijke faciliterende factor om betrokken te zijn en te kunnen blijven. Daarbij wordt door de geïnterviewden wel benoemd dat het voor hen van belang is om goed uit te kunnen leggen waar hun betrokkenheid bij de Tuinbrigade aan bijdraagt. Dat vraagt soms enige mate van overtuigingskracht, maar uiteindelijk gaat dat vaak redelijk gemakkelijk – er ligt een duidelijke samenwerkingsovereenkomst en een plan van aanpak – en geven de organisaties hen de ruimte om mee te doen in de samenwerking.

“Ik heb geen hijgers in mijn nek of wat dan ook. [...] Ik heb wel een relaxte organisatie waar ook ruimte is voor financiële budgetten voor dit soort dingen. Waar ze ook wel zien van ‘we duwen er iets in en er komt meer voor terug.’ En weet je, soms gaat het ook over het vertrouwen erin hebben.”

Zoals de quote hierboven aangeeft, gaat de ruimte die gevoeld wordt ook over vertrouwen. Vertrouwen in de betrokken partners dat zij samen iets moois kunnen betekenen voor de wijk. En dat is belangrijk om steeds stappen te kunnen zetten. Bovendien speelt ruimte op financieel gebied ook een rol. Voor de Tuinbrigade is er bij het Oranje Fonds projectfinanciering aangevraagd en toegekend. Daarnaast dragen de woningcorporaties financieel bij en heeft de gemeente ervoor gezorgd dat wijkbudget kon worden ingezet voor materiaalkosten, zoals de bus met materialen waarmee de groep vrijwilligers op pad gaat. Dit geeft momenteel de financiële ruimte om het project uit te voeren op de manier waarop het nu is opgezet. Wanneer de subsidie vanuit het Oranje Fonds afloopt, is het zaak om meer structurele financiering te bewerkstelligen zodat continuering van het project gewaarborgd kan worden. Over deze uitdaging is meer te lezen onder kopje 4.2.6 *Kansen maar ook uitdagingen*.

Wanneer het gaat over ruimte gaat het ook over ruimdenkendheid. Van de betrokken partners, met name van de woningbouwcorporaties, vraagt betrokkenheid bij het Tuinbrigade project iets nieuws. Een bijdrage die formeel gezien over de grenzen van hun functie gaat, qua inzet en financiële middelen bijvoorbeeld. Een langdurige overeenkomst aangaan zoals met het Tuinbrigade project is bijzonder, ad hoc samenwerkingen komen vaker voor. Deze ruimte voor nieuwe rollen was dus essentieel om de samenwerking aan te kunnen gaan.

4.1.4 Aandacht

Aandacht vormt bovendien een belangrijk aspect als het gaat over de voedingsbodem van de Tuinbrigade. De partners spreken en zien elkaar met regelmaat. Meerdere partners gaven aan dat er een open en fijne sfeer is waarin eenieder aandacht heeft voor elkaar: voor elkaars ideeën, gedachten, posities, zorgen en dromen. Aandacht voor elkaar komt tevens terug richting de wijk en haar bewoners. De partners zijn allen zeer begaan, bedachtzaam en rekening houdend met wat er speelt in de wijk en situaties waarin bewoners zich bevinden. Deze aandacht voor de wijk en voor elkaar blijkt belangrijk in het kunnen pionieren, verkennen en ontplooien binnen de samenwerking.

“Dat je het met aandacht doet. En dat gebeurt hier. Door iedereen, ieder individueel persoon.”

4.2 WERKZAME ELEMENTEN

Door de Tuinbrigade onder de loep te nemen, hebben we zes werkzame elementen van een duurzame samenwerking kunnen onderscheiden: (1) Doen, (2) De kracht van samen, (3) Het vuurtje: energie en bevlogenheid, (4) Broedplaats als sleutelrol, (5) Wijkbinding en (6) Kansen maar ook uitdagingen. Deze werkzame elementen representeren de bouwstenen van de samenwerking. Met andere woorden: de elementen die maken dat een samenwerking zoals de Tuinbrigade werkt.

4.2.1 Doen

Wat centraal staat binnen de Tuinbrigade is doen. Het is een praktische samenwerking, een kwestie van gewoon proberen en ergens beginnen, daar zit de kracht. Gewoon doen betekent dat actie voorop staat. Van start gaan, proberen en al doende leren wat er in de praktijk werkt en loslaten wat er niet werkt.

“Wat nu de gouden tip is, geen idee. En wat we ook vooral niet moeten doen, dat weet ik eigenlijk ook niet. We proberen het gewoon. Het is ook gewoon doen.”

Dat het werk in de tuin voorop wordt gezet, is een belangrijke kracht. Het is de tuin van bewoners waar het om gaat, daar zit de gezamenlijke uitdaging. Niet in de mogelijke problemen van bewoners. De tuin is hetgeen wat iedereen met elkaar deelt en die samen aangepakt wordt. Ondertussen vormt de tuin een mooi en gemakkelijk middel om met bewoners in gesprek te raken en daar kan van alles uit voortkomen. Dat komt onder andere door de laagdrempelige werkwijze van de Tuinbrigade. De coördinator gaat altijd even langs voordat ze met de vrijwilligersgroep in de tuin aan de slag gaan. Dan wordt de tuin alvast bekeken en er wordt een gesprekje gevoerd met de bewoner om kennis te maken en wat meer te weten te komen over waarom het niet goed lukt met de tuin en wat de bewoner zoal bezighoudt. Het persoonlijke contact maakt de Tuinbrigade toegankelijk en maakt het ook mogelijk om een vertrouwensband op te bouwen. Eenmaal aan de slag in de tuin, wordt ook de ruimte gezocht om de bewoner erbij te betrekken. Door hen ofwel voor te stellen om mee te werken of om een praatje met hen aan te gaan. Door op deze manier te werken wordt vaak de drempel verlaagd voor bewoners om dingen over zichzelf te delen. Vanuit daar kan de Tuinbrigade een rol spelen in het koppelen van de bewoner aan andere buurtbewoners, activiteiten of de Broederij. Ook hierin heeft wederkerigheid een belangrijke waarde: wat betekenen anderen voor jou en wat kun jij voor anderen betekenen? Dit hoeft niet groots en meeslepend te zijn, een kleine uitwisseling (zoals het aanbieden van koffie/thee) kan al waardevol zijn, en mogelijk een opstapje bieden voor verder contact.

De centrale rol van 'doen' bij de vrijwilligersgroep van de Tuinbrigade is bovendien van toepassing bij de andere partners binnen het samenwerkingsverband. 'Gewoon doen' betekent soms ook het lef hebben om buiten de lijntjes te durven kleuren. Zoals eerder benoemd vraagt betrokkenheid bij de samenwerking soms iets nieuws of anders dan dat de desbetreffende organisatie gewend is in andere situaties of samenwerkingen. Buiten de lijntjes kleuren gaat bijvoorbeeld over mensen die over de grenzen van hun functies stappen of dat er creatief wordt omgegaan met de regels die er zijn.

Een voorbeeld daarvan is de bus met materialen waarmee de vrijwilligersgroep tijdens de beginfase van het project op pad ging. Voordat de gemeente ervoor heeft kunnen zorgen dat de Broederij een eigen bus ter beschikking had, werd er door de Broederij een bus geleend van zorgorganisatie Driestroom. Het kunnen lenen van deze bus heeft veel moeite gekost vanwege systemen en regels bij de zorgorganisatie. De coördinator van de vrijwilligersgroep is uiteindelijk als vrijwilliger bij Driestroom geregistreerd, zodat hij bevoegd was om in de bus te rijden. Het vergt creativiteit en een sterke wilskracht om zo met geldende regels om te gaan en daardoor wel te kunnen doen.

"Het is dus inderdaad best wel een ander spoor waar je op moet gaan zitten. [...] Dan ga je gekke kronkels verzinnen om wel aan de regels te voldoen, én om tegelijkertijd ook gewoon te kunnen doen."

4.2.2 De kracht van samen

"Dit doen we echt samen." Dat is wel de leus van dit project. Samenwerken om iets moois neer te zetten en daar gezamenlijk ook verantwoordelijkheid voor voelen. Iedereen ziet de waarde van de Tuinbrigade en ook de waarde van elkaars en hun eigen betrokkenheid daarin. Onderling erkennen partners en de vrijwilligers elkaars rol en kwaliteiten en zien ook in hoe belangrijk het is dat ze met z'n allen aan boord zijn. Waar de één praktische en sociale vaardigheden inbrengt, is de ander goed in het organiseren en scherp neerzetten van een plan. Het gevoel dat hierbij leeft, is dat iedere rol nodig is en dat verschillende mensen en organisaties elkaar aanvullen. Ook wordt benadrukt dat in sommige fasen (bijv. opstartfase, uitvoerfase, borgingsfase) de ene groep partners meer of minder aan zet is dan de andere. Juist die afstemming in hoe en wanneer iedereen bijdraagt is belangrijk.

De betrokken partners geven aan onderlinge steun te ervaren en bij elkaar terecht te kunnen om uit te wisselen. Tussen partners is er een fijne en open sfeer die bijdraagt aan het samen kunnen leren en bijschaven van acties of afspraken. Verbindend in dit geheel zijn de korte lijntjes tussen partners: ze komen elkaar vaak tegen in de wijk, kunnen elkaar makkelijk bereiken en hebben goed contact met elkaar.

"Dat is ook wel hoe Lindenholt is. [...] Je komt overal iedereen wel weer tegen. Die samenwerking is gewoon heel fijn. En de mensen maken het ook."

Elkaar kennen en weten te vinden maakt dat de partners snel met elkaar kunnen schakelen en bij elkaar aan kunnen haken (zie ook 4.1.1 *Netwerk*). Ze kunnen naar elkaar doorverwijzen en elkaar op ideeën brengen. Zo hebben de woningbouwcorporaties elkaar onderling geïnspireerd om bij de afsluiting van een onderhoudsproject van woningen een plantjesmarkt voor bewoners te organiseren in samenwerking met de Tuinbrigade. Dat werkte heel mooi om met bewoners in gesprek te raken en laagdrempelig aan vergroening te werken. Deze manier van elkaar blijven opzoeken brengt een meerwaarde tot stand waarin er samen meer bereikt kan worden dan dat partijen afzonderlijk zouden kunnen bereiken.

4.2.3 Het vuurtje: energie en bevlogenheid

Kenmerkend voor de Tuinbrigade is het enthousiasme, de energie en de bevlogenheid van de betrokkenen. Hier wordt ook wel naar verwezen als het “vuurtje”. Dit is een essentieel ingrediënt in het slagen van dit project. Het is een groep mensen, zowel van de organisaties in het samenwerkingsverband als in de vrijwilligersgroep, die met hart en ziel de schouders eronder zet en zin heeft om dit project samen met elkaar te doen en verder te onderzoeken.

“Er is heel veel enthousiasme, heel veel wil om dit verder te brengen en heel veel hart voor de zaak. Wat je ook merkt bij die bijeenkomsten op de zolder bij de Broederij: daar zit zoveel enthousiasme, inspiratie en wil om het te laten lukken.”

Dat vuurtje betekent ook dat partners een bepaalde drive, doorzettingsvermogen en lange adem nodig hebben. Enthousiasme onder alle betrokkenen is een hele belangrijke basis, maar de drive om daar ook acties aan te verbinden is wat dit project verder brengt. In de praktijk betekent dit dat de coördinator en de vrijwilligers die de tuinen ingaan passie hebben voor wat ze doen, en ze die extra stap willen zetten om aan te haken op waar bewoners enthousiast van worden. Voor de partnerorganisaties betekent dat ook dat ze blijven kijken waar haakjes zijn, en hoe ze elkaar kunnen blijven versterken ten behoeve van de bewoners en de leefbaarheid in de wijk.

4.2.4 Broedplaats heeft sleutelrol

Door de betrokken partners binnen de Tuinbrigade wordt de rol van een sociale wijkonderneming, een broedplaats van en voor de wijk, als cruciaal gezien en ervaren. Deze is geworteld in de wijk, heeft een fysieke plek als uitvalsbasis middenin de wijk en heeft de sociale tentakels om duurzame relaties met bewoners aan te gaan. Met name het op relatie werken, duurzaam contact kunnen bewerkstelligen en opvolging geven aan situaties is een meerwaarde die een sociale wijkonderneming als de Broederij kan bieden. Hier de samenwerking mee aangaan levert meer op voor de wijk dan dat de partijen los van elkaar zouden kunnen bereiken.

“De meerwaarde en les is ook dat je gewoon op sociaal gebied een bredere meerwaarde hebt als dat wat je als corporatie alleen zou kunnen bereiken. En dat vloeit ook weer terug naar de wijk en daar heeft iedereen voordeel van.”

De samenwerkingspartners geven aan dat de informele werkwijze van de Tuinbrigade essentieel is in het bereiken van verbinding met en tussen de bewoners. Ook centrale waarden daarin zoals gelijkwaardigheid en wederkerigheid komen daarin tot hun recht. In het geval van het Tuinbrigade project pakt de Broederij eigenaarschap, en omdat zij zo nauw met de bewoners werken en hen in hun kracht zetten, blijft de regie dicht bij de bewoner liggen. Dat zorgt ervoor dat het project aansluit bij de leefwereld van bewoners en vanuit daar de leefbaarheid in de wijk bevordert.

Wat bovendien wordt benadrukt is het feit dat een sociale wijkonderneming zoals de Broederij grotendeels buiten de gevestigde structuren en systemen opereert. Zo'n partij is onafhankelijk en wordt niet door een gemeentelijke opdracht aangestuurd. Dat biedt een bepaalde flexibiliteit en wendbaarheid waardoor het makkelijker is om mee te kunnen bewegen met de wijk en haar bewoners. Wanneer de gemeente, woningbouwcorporaties, welzijn en zorg daar faciliterend omheen staan wordt het Tuinbrigade project in samenwerkingsverband krachtiger neergezet en vullen ze elkaar aan zoals eerder benoemd.

4.2.5 Wijkbinding

Reeds terugkomend in voorgaande alinea's is dat binding met de wijk een doorslaggevend werkzaam element is van deze samenwerking. Dat geldt zowel voor de partnerorganisaties als de vrijwilligers. De medewerkers vanuit de betrokken organisaties grijpen kansen aan om elkaar op te zoeken en aanwezig te zijn in de wijk. Eens in de zoveel tijd met elkaar door de wijk lopen bijvoorbeeld. Daardoor leer je van elkaar wat iedereen ziet, waar elkaars lijntjes liggen en hoe je elkaar kunt aanvullen of bij elkaar kunt aanhaken. Dat zorgt ervoor dat de onderlinge connecties tussen organisaties en tussen bewoners stevig zijn en blijven.

Daarnaast ligt de kracht in de inzet van vrijwilligers die zelf uit de wijk komen. Bewoners betekenen iets voor medebewoners. Dat maakt de kracht van bewoners zichtbaar en draagt ook bij aan gemeenschapsopbouw. Het contact dat vrijwilligers leggen met elkaar en met de bewoners bij wie ze in de tuin komen is laagdrempelig en stimuleert wederzijdse uitwisseling.

4.2.6 Kansen maar ook uitdagingen

Ten slotte is het in kansen denken, kansen zien en die ook aanpakken werkend binnen dit project. Dat betekent continue uitkijken naar waar kansen liggen en nieuwsgierig blijven voor ontwikkeling voor het project.

“Door eigenwijsheid erin te houden, al werkende te doen, merk je dat het netwerk groeit en ook de kansen en ideeën groeien. Dus zo ontstaan er ook weer heel veel nieuwe ideeën.”

Een belangrijk punt dat hierbij werd meegegeven door de partners is dat de kansen wel binnen de mogelijkheden moeten blijven passen, zodat het project niet overvraagd wordt maar het haar

kracht behoudt. Dat betekent bijvoorbeeld dat de vrijwilligersgroep qua mensen in balans blijft (minder vs. meer kwetsbare mensen) en het geen te grote zorgfunctie op zich neemt.

Naast kansen worden er ook gedeelde uitdagingen gezien voor het duurzaam kunnen samenwerken in de toekomst. Dat heeft met name te maken met de continuïteit en financiële borging van het project. De Tuinbrigade heeft via het Oranje Fonds projectfinanciering toegekend gekregen. Dat loopt op een gegeven moment af en dan is het van belang helder te krijgen hoe het project structureel gefinancierd kan gaan worden om de continuïteit ervan te waarborgen. Daarbij wordt benadrukt dat het belangrijk is om een vorm te vinden waarin het project haar informele karakter handhaaft en het niet te maken krijgt met een te sterke verantwoordingslast.

“De uitdaging wordt als we het straks structureel gaan maken. Wat komt er dan ook voor verantwoordingslast? Daar zit een zorg in. Als dit structureel geborgd moet gaan worden, wat je wil voorkomen is dat het vervuild wordt met allerlei doelstellingen die dan behaald moeten worden.”

Deze uitdaging heeft ook alles te maken met het afstemmen van de praktijkwereld en de systeemwereld. Het Tuinbrigade project beweegt zich op het raakvlak tussen het fysieke en sociale domein binnen de gemeente. Onder welk domein zou de financiering dan moeten vallen en wat zijn de gevolgen daarvan? Geopperd wordt dat financiering vanuit ongemarkeerde budgetten een mooie optie zou zijn, omdat financiering vanuit vastgezette beleidslijnen vaak niet naadloos aansluit op de praktijkwereld. Binnen de gemeente Nijmegen vormt deze uitdaging deel van een proces waarin wordt verkend hoe zij zich (financieel) moet verhouden tegenover sociale wijkondernemingen en bewoners die eigen initiatief nemen en zeggenschap hebben over hun omgeving. Momenteel is daar nog geen duidelijk beleidskader op.

Zodoende brengt het waarborgen van de praktische en financiële uitvoerbaarheid uitdagingen met zich mee. Ook hierbij wordt verantwoordelijkheid, commitment en vertrouwen gevoeld om hier samen op te reflecteren en gezamenlijk aan te pakken.

4.3 IMPACT

Het Tuinbrigade project heeft impact, op zowel individueel-, buurt- als samenwerkingsniveau. De verschillende aspecten van impact die voortvloeien uit dit project betreffen (1) het welbevinden van mensen, (2) het opknappen van de leefomgeving in de wijk, (3) een beweging die in gang wordt gezet en (4) een groeiend vertrouwen in de samenwerking.

“Er gaat zoveel meer vanuit dan alleen die tuin op orde.”

4.3.1 Welbevinden

Het werk van de Tuinbrigade draagt bij aan het welbevinden van mensen. Dat geldt voor de vrijwilligers die in de tuinen werken, voor de bewoners bij wie ze komen en voor hun medebuurtbewoners. Ten eerste geven de vrijwilligers aan dat het werk in de tuin hen ontspanning brengt en tegelijkertijd het gevoel geeft van betekenis te zijn. Ze doen tenslotte waardevol werk voor hun medebewoners. De vrijwilligers ervaren daarbij eigenaarschap om zich in hun eigen leefomgeving en voor elkaar in te zetten. Het sociale contact tussen de vrijwilligers en de bewoners is van grote waarde. Alleen al de aandacht die je voor elkaar hebt, dat je gezien wordt en onderling iets kunt betekenen voor elkaar, doet de gemoedstoestand goed en versterkt het gevoel van verbondenheid. Het opknappen van een tuin kan een ogenschijnlijk klein stapje zijn, maar het blijkt best wel een grote verandering voor mensen teweeg te kunnen brengen. Mensen weten vaak niet waar ze moeten beginnen en dan kan de Tuinbrigade net het stukje lucht geven dat een bewoner nodig had. Met een beetje ondersteuning zie je dat verbetering aan de buitenkant (de tuin) ook iets doet met de binnenkant van mensen, namelijk dat ze voelen dat ze hun leven weer een stukje meer op orde hebben en in hun eigen kracht komen te staan. “Bewoners zijn oprecht blij en kun je weer zien opleven”, aldus de coördinator van de Tuinbrigade.

De tuin fungeert als aanjager van sociaal contact. De tuin is de gemeenschappelijke deler en biedt aanleiding om met elkaar in gesprek te gaan. Dat legt een basis voor nader contact dat verder rijkt dan de tuin. De laagdrempelige werkwijze van de Tuinbrigade en de ruimte die gepakt wordt om relaties aan te gaan werkt daarin ook bevorderlijk. Zo worden mensen achter de voordeur bereikt. Bovendien komen bewoners door de Tuinbrigade ook in contact met de Broederij en wat daar nog meer te doen is. Daar kan uit voortvloeien dat bewoners er eens langsgaan, bijvoorbeeld om soep te eten, wat weer verder kan leiden tot nieuwe sociale contacten en een gemeenschapsgevoel.

Ten slotte biedt het werken in de tuin ook een aanleiding voor gesprek tussen bewoners onderling. Bewoners zien dat er iets gaande is in de tuin van hun burens waar de vrijwilligersploeg

aan de slag is, komen naar buiten en knopen een gesprekje aan. Het stimuleert contact en werkt versterkend voor de relatie tussen burens.

“Wat je ziet is dat relaties met burens sterker worden als je in een straat aan het werk bent, dat je dat onderlinge contact versterkt, zeker als je nog eens terugkomt.”

Dat contact tussen burens kan ertoe leiden dat mensen beter weten en leren begrijpen wat eenieder bezighoudt, en dat ook een stimulans geeft om elkaar te helpen met de tuin of iets te kunnen betekenen voor elkaar.

Meer lezen over de verhalen achter de tuinen?

Lees [hier](#) het boekje ‘De Tuinbrigade: verhalen over tuinen en mensen’.

4.3.2 Leefomgeving

De leefomgeving knapt ook op door het werk van de Tuinbrigade, zowel op het fysieke aspect als op het hierboven beschreven sociale aspect. Op sociaal vlak draagt het namelijk bij aan het activeren van mensen, het versterken van onderlinge relaties en een gevoel van verbondenheid in de wijk. Op fysiek vlak draagt de Tuinbrigade bij aan het opknappen van tuinen die er daarna netter en vaak ook groener uitzien. Dat doet ook goed voor de uitstraling van de buurt.

Waardevol van dit project is dat het sociale en fysieke stuk elkaar complementeren en versterken. Zo zijn er bijvoorbeeld ook bewoners die de Tuinbrigade bezig zien in tuinen van hun burens en daardoor worden aangemoedigd zelf ook iets te gaan doen in hun eigen tuin. De betrokken partners in het samenwerkingsverband noemen de Tuinbrigade een grote meerwaarde voor de leefbaarheid in de wijk.

“Kijk, er zitten veel voordelen in. Tuintjes worden opgeknapt, fysiek. En mensen zie je weer opleven. Een bewoner in een kwetsbare positie zie je weer opleven. Burens gaan elkaar weer als volwaardig zien.”

Werken in het groen zorgt daarmee voor een fysieke verbetering in de wijk en het is een manier om verbinding tussen bewoners te creëren.

4.3.3 Beweging

Het Tuinbrigade project is dynamisch en brengt beweging op gang. Het ondersteunt bewoners om in beweging te komen, het stimuleert partners om in hun rol te groeien en het biedt aanknopingspunten om kansen te pakken die de samenwerking en de wijk verder brengen. Zo ervaren de partners dat het netwerk groeit, dat het makkelijker is geworden om bij elkaar aan te haken en dat er door gewoon te doen allerlei nieuwe ideeën ontstaan, zoals het idee van

fruitbomen in de wijk. Met het uitwerken van dit soort ideeën worden weer contacten met andere organisaties gelegd en zo ontwikkelt het verder.

Door de hechte relaties die ontstaan zijn tussen de betrokken partners bij de Tuinbrigade, merkt de Broederij bovendien dat ze zichtbaarder worden als samenwerkingspartner en dat heeft een versterkende werking voor de positie die zij innemen. Ze kunnen bewust bezig zijn met welke rol ze pakken en zichzelf ook beter profileren in waar ze voor staan en wat ze de wijk kunnen brengen.

4.3.4 Vertrouwen

Wat door alle betrokken partners wordt benadrukt is dat iedereen baat heeft bij een samenwerking als die van de Tuinbrigade. Dat je krachtiger staat door dit samen op te pakken en dat het vertrouwen in elkaar is gegroeid over de tijd. De samenwerking op zichzelf wordt als meerwaarde en opbrengst gezien, omdat het partijen uit verschillende domeinen bij elkaar brengt die samen meer kunnen bereiken dan ieder afzonderlijk.

“De samenwerking op zich is eigenlijk al een doel hè. Vooral het domeinoverstijgende stukje daarin. Het speelt zich zowel in het fysieke als het sociale domein af. Het brengt partijen die elkaar niet automatisch vinden – woningbouwcorporaties, gemeente, sociaal ondernemers, welzijn en zorgpartijen – mooi bij elkaar. Dat vind ik een hele mooie opbrengst.”

Tijdens de leernetwerkbijeenkomsten werd meerdere malen benadrukt dat vertrouwen in de samenwerking zowel een pilaar van het project is als iets wat zich verder ontwikkelt. Daarmee is vertrouwen tevens een opbrengst die het mogelijk maakt om nieuwe stappen te zetten en ideeën uit te voeren, om gewoon te doen!

5. BELANGRIJKE LESSEN EN AANBEVELINGEN

Dit Living Lab Lindenholt project biedt lessen die overdraagbaar zijn naar andere wijken, gemeenten, sociale wijkondernemingen en samenwerkingspartners. Hieronder volgt een aantal aanbevelingen voor het samenwerken aan een gezonde en verbonden leefomgeving in de wijk:

- Bespreek en bepaal samen met woningbouwcorporaties, zorg, gemeente en welzijn, en sociale wijkondernemingen welke **rol** iedereen inneemt en hoe deze van **meerwaarde** is om een meer gezonde leefomgeving te bereiken.
- **Bedenk hoe je als systeempartner gaat samenwerken met informele partijen.**
- Bespreek als samenwerkingspartners naast de doelen die jullie gemeen hebben ook de **onderliggende waarden** die jullie delen. Dit werkt verbindend.
- Ontwikkel als **gemeente** een duidelijk **beleidskader** over hoe zich te verhouden, ook financieel, tegenover sociale wijkondernemingen en bewonersinitiatieven.
- Zorg dat zowel de beleidsmedewerkers uit het **fysieke als sociale domein aan tafel** zitten waarbij **sociale wijkondernemingen of bewonersinitiatieven als schakel** functioneren.
- Als je kan samenwerken met alle partijen die iets in de wijk **DOEN** aan het mooier maken van de wijk, dan ontstaat er iets moois: **een gedeeld en gezamenlijk gevoel dat het werkt.**
- **Ga doen:** begin en leer al doende van elkaar. Denk in kansen. In de open ruimte waarin samen gecreëerd kan worden, groeit datgene wat van betekenis is voor het individu, de onderlinge relatie en de maatschappij. Hiervoor is het open gesprek en wederzijds vertrouwen belangrijk.
- **Maak het laagdrempelig en wees trots op iedere stap vooruit:** blijf de mooie verhalen vertellen en delen. Laat daarbij vooral bewoners en vrijwilligers deze verhalen vertellen. De **kracht van verhalen** is hét bewijs van de impact van een project.
- **Kennis over de wijk ligt bij de mensen die er wonen.** In de fysieke ruimte liggen veel kansen voor co-creatie met bewoners, gevoeld mede eigenaarschap en energie om de leefomgeving meer verbinden, groener en gezonder te maken.
- **Florerende groene plekken vragen om fysiek maar ook sociaal onderhoud.**
- **Deel en vier kleine successen** zodat partners en bewoners betrokken en gemotiveerd blijven.

REFERENTIES

Root Cause. (z.d.). Collective Action Framework. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van <https://rootcause.org/method/collective-action-framework/>

Rycroft-Malone, J., Burton, C. R., Wilkinson, J., Harvey, G., McCormack, B., Baker, R., Dopson, S., Graham, I. D., Staniszewska, S., Thompson, C., Ariss, S., Melville-Richards, L., & Williams, L. (2015). Collective action for implementation: a realist evaluation of organisational collaboration in healthcare. *Implementation Science*, 11, 1-17. <https://doi.org/10.1186/s13012-016-0380-z>

BIJLAGE 1

Aanpak interviews partners Tuinbrigade

Binnen het project 'Living Lab Lindenholt: de natuurlijke broedplaats voor de wijk' zijn er tussen 15 juni 2023 en 28 augustus 2023 tien semi-gestructureerde interviews gehouden met de direct betrokken projectpartners van de Tuinbrigade.

Dat de interviews semi-gestructureerd waren betekent dat er een interviewgide opgesteld is waarin interviewvragen zijn voorbereid, maar dat er tegelijkertijd ruimte was voor flexibiliteit om tijdens het interview de volgorde van de vragen aan te passen of vragen toe te voegen afhankelijk van het verloop van het interview.

De direct betrokken partners van de Tuinbrigade zijn per email of telefoon benaderd voor een interview. De tien interviews zijn afgenomen door een van de onderzoekers. Vijf daarvan vonden online via Microsoft Teams plaats en vijf vonden op een afgesproken locatie in Nijmegen plaats. De interviews duurden tussen de 24 en 55 minuten, met een gemiddelde van 40 minuten.

Deelname aan een interview was volledig vrijwillig. Voor de start van het interview werden de geïnterviewden gevraagd om toestemming daarvoor af te geven. Zij werden op de hoogte gesteld van het doel van het interview. Tevens werd hen geïnformeerd dat ze op elk moment mochten besluiten te stoppen met het interview, zonder daarvoor een reden op te geven. Bij de interviews op locatie werden de geïnterviewden gevraagd een toestemmingsformulier te ondertekenen. Bij de online interviews werd verbaal toestemming gevraagd. De interviews werden met een audio-recorder opgenomen met toestemming van de geïnterviewden. Antwoorden die zij gaven zijn op een anonieme en veilige manier opgeslagen en verwerkt.

De interviews zijn door het team van onderzoekers getranscribeerd en geanalyseerd. Na een eerste ronde van doorlezen en notities maken, zijn de interview transcripten gecodeerd. Daarbij is gebruik gemaakt van het programma Atlas.ti. Het coderen van de interviews is gedaan door een combinatie van bottom-up coderen en top-down coderen. Dat betekent dat er thema's zijn gezocht in de verschillende aspecten van de samenwerking die geïnterviewden benoemden (bottom-up). Daarnaast vormde de theorie van 'Collective Action' (Rycroft-Malone et al., 2015) een handvat om de interview data te coderen en verder te duiden (top-down). Op basis hiervan zijn thema's en sub-thema's gekomen die de basis vormen van het model voor duurzame samenwerking.

Interviewguide

Inleidende vragen

Achtergrond, organisatie en start/motivatie

- Kun je iets vertellen over je achtergrond? (functie, werkgebied, passie/vrije tijd)
 - Wat doe je binnen de organisatie waarin je werkt?
- Wat is jouw rol binnen de Tuinbrigade?
- Hoe ben je/jouw organisatie betrokken geraakt bij de Tuinbrigade? Hoe is dat ontstaan?
- Sinds wanneer ben jij/is jouw organisatie betrokken geraakt bij de Tuinbrigade?
- Waarom ben jij/is jouw organisatie betrokken geraakt bij de Tuinbrigade? Wat is je motivatie?
- Wat is voor jou/jouw organisatie het belangrijkste doel van de Tuinbrigade?
 - Wat moet het opleveren? Wanneer ben je tevreden/blij?

Opbrengsten

- Wat levert de Tuinbrigade op volgens jou?
 - Voor bewoners, de wijk/buurt, betrokken partners?
- Vind je de Tuinbrigade een succes? Kun je dat toelichten? Kun je een concreet voorbeeld noemen?

Ervaringen in samenwerking

- Hoe ervaar je de samenwerking tot nu toe? Hoe verloopt de samenwerking?
 - Zijn er dingen veranderd door de tijd? (zoals samenwerking, rolverdeling, vertrouwen, doelen, etc.)
 - Wat gaat goed/minder goed?
 - Wat vind je bijzonder?
 - Waar loop je tegenaan?
- Heb je ervaring met werken in soortgelijke samenwerkingen?
 - Met verschillende partners, projecten waar groen en sociaal samenkomen, met een burgerinitiatief zoals de Broederij?
- Hoe verloopt de communicatie binnen de samenwerking?
 - Hoe ben en blijf je op de hoogte van hoe het gaat met de Tuinbrigade?
 - Hoe vaak zie/spreek je de partners van de Tuinbrigade?
 - Waar kom je elkaar tegen?
 - Welke activiteiten doen jullie samen?
- Draagt jouw organisatie financieel bij? Zo ja, hoe?
 - Bijv. Hoe wordt het geregeld met de uren die je hieraan besteed?
- Vraagt een samenwerking zoals deze iets nieuws van jullie organisatie?
 - Qua werkwijze, personele inzet, financiën?

- Zijn alle nodige partners aan boord en alle nodige rollen vervuld binnen de Tuinbrigade volgens jou?
- Evalueren jullie de Tuinbrigade op hoe het gaat? Uitkomsten / proces? Wat houden jullie bij?
- Rapporteren jullie ook over uitkomsten? Zo ja, hoe?

Meerwaarde, kansen en lessen

- Wat is volgens jou de meerwaarde van de samenwerking binnen de Tuinbrigade?
- Welke kansen worden door de Tuinbrigade aangegrepen? Welke kansen worden nu (nog) niet benut?
- Welke lessen neem jij zelf mee uit deze samenwerking?
 - Wat brengt de Tuinbrigade jou?
- Zijn er lessen uit de Tuinbrigade die je naar je organisatie meeneemt?
- Wat deel je over de Tuinbrigade met collega's?

Overdraagbaarheid en toekomst

- Welke lessen vanuit de samenwerking binnen de Tuinbrigade zijn overdraagbaar naar ander wijken? En hoe?
- Hoe wil jij/jouw organisatie verder met de samenwerking?
 - Zijn er dingen die je anders/veranderd zou willen zien? Zo ja, wat is daarvoor nodig?
- Heb je nog specifieke ambities/doelen?

Afsluitende vraag

- Is er nog iets dat je zou willen delen/vertellen/kwijt wil over de samenwerking binnen de Tuinbrigade?

LIVING LAB LINDENHOLT

De natuurlijke broedplaats voor de wijk

September 2024